

T.C.
GAZIANTEP ÜNİVERSİTESİ
ARAŞTIRMA PROJELERİ YÖNETİM BİRİMİ

FEF.11.01

BESNİLİ SIDKÎ BABA HAYATI VE DİVANI

Doç. Dr. Halil İbrahim Yakar

Gaziantep
Mayıs 2012

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
ARAŞTIRMA PROJELERİ YÖNETİM BİRİMİ

Proje No: FEF.11.01

BESNİLİ SİDKÎ BABA HAYATI VE DİVANI

Proje Yürütücüsü
Doç. Dr. Halil İbrahim Yakar

Proje Araştırmacıları:

Doç. Dr. Halil İbrahim Yakar
Özgür Kazcı

FEN-EDEBİYAT FAK. TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ

Gaziantep
Mayıs2012

ÖNSÖZ

Eski Türk Edebiyatı, XIII ve XX. Asırlar arasında cereyan etmiş olup bu edebiyatın mühim bir kısmını şairlerimizin şiirlerini topladıkları divanlar oluşturmaktadır.Yapılan çalışmada, XX. Osmanlı şairlerinden Sıdkî Baba'nın divanı transkripsiyon alfabesine çevrilmiş, kaynaklardan hayatı tespit edilerek şiirlerinden yola çıkılarak edebi kişiliği ortaya konulmuştur.

Araştırmamızda ilk olarak Sıdkî Baba'nın hayatı üzerinde durulmuştur. Divanın tasnifi yapılarak divanın nazım şekilleri araştırılmıştır.Şairin edebi kişiliği üzerinde durularak şairin edebi birikimi şiirlerden haerketle ortaya konulmuştur.

Divanlar, klasik şiirimizi açıklamak, anlamak ve geleceğe taşımak bakımlarından oldukça büyük bir önemi hâizdir.Yazma eserlerin günümüz Türkçesine çevrilmesi, eski kültürümüzün tanıtılması açısından faydalı olacaktır. XX. yüzyıl şairlerinden Sıdkî Baba'nın klasik Türk edebiyatı içindeki yerinin tespit edilmesi bu çalışmanın amaçlarındanındır. Sıdkî Baba divanının incelenmesi; Sıdkî Baba'nın edebi birikiminin, üslup özellikleriyle birlikte ortaya konulması eski Türk edebiyatı çalışmalarına bir nebze olsa katkı sağlamıştır.

Bu proje Gaziantep Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Yönetim Birimince desteklenmiştir.

Mayıs2012

Doç. Dr. Halil İbrahim YAKAR

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ.....	3
İÇİNDEKİLER.....	4
ÖZET	5
ABSTRACT.....	6
1. GİRİŞ.....	7
2. MATERYAL VE YÖNTEM.....	8
3. BULGULAR VE TARTIŞMA.....	10
KAYNAKLAR.....	11

ÖZET

BESNİLİ SİDKÎ BABA HAYATI VE DİVANI

Proje Yürütücüsü: Doç. Dr. Halil İbrahim Yakar

Proje Araştırmacıları: Doç. Dr. Halil İbrahim Yakar
Özgür Kazcı

Fen-Edebiyat Fak. Türk Dili Ve Edebiyatı Bölümü

XIX. yüzyıl divan şairlerinden olan Sâdık Ağazâde Sıdkî Efendi, şiirlerini tasavvufî düşünceye göre meydana getirmiştir. Diğer tekke-tasavvuf şairleri gibi Sıdkî Efendi de şiirlerinde şekil özelliklerinden ziyâde manaya önem vermiştir. Bu çalışmada, Sıdkî Efendi'nin Besni Mevlâna-Yunus Emre ve Güzel Sanatları Sevenler Derneği'nde bulunan divanı (1a-48b) transkripsiyonlu metne çevrilerek divan şekil ve muhteva özellikleri bakımından incelenmiştir. Divanda nazım şekillerinden gazel, kaside, müstezat, müselles, murabba, muhammes, tahmis, müseddes, şarkı ve terki-i bend bulunmaktadır. Bu çalışma ile Sıdkî Efendi'nin divanı ilk kez ortaya konulmuş, şiirleri dinî-tasavvufî yönden incelenmiş ve şairin edebî şahsiyeti, bu şiirlere dayanılarak açıklanmıştır.

Anahtar kelimeler: Sıdkî Baba, Divan Şiiri, Tasavvufî unsurlar.

ABSTRACT

THE INVENTORY OF THE ARCHITECTURE IN ALEPPO WHICH WERE BUILT IN OTTOMAN TIMES.

Name of Author: Doç. Dr. Halil İbrahim Yakar

Project Researchers: Doç. Dr. Halil İbrahim Yakar
Özgür Kazcı

Fen-Edebiyat Fak. Türk Dili Ve Edebiyatı Bölümü

Sâdık Ağazâde Sıdkî Efendi, who was a Divan poet in nineteenth century, made up his poems according to Islamic mystical idea. Such as other Sûfî poets, Sıdkî Efendi also gave importance to meaning rather than manner features in his poems. In this work, his divan (1a-48b), it has been Besni Mevlâna-Yunus Emre ve Güzel Sanatları Sevenler Derneği, was made taranscription with Latin letters and examined on account of from and context features. This Divan includes gazel, kaside, müstezât, müselles, murabba, muhammes, tahmis, müseddes, şarkı and terkib-i bend. With this study, divan of Sıdkî Efendi firstly manifested, his poems examined to aspect of Islamic mystical idea and literary figure of the poet is described basing on this poems.

Key words: Sıdkî Efendi, Islamic Mysticism, Divan Poem

BİRİNCİ BÖLÜM GİRİŞ

XIX. yüzyılın sonu, XX. yüzyılın ilk çeyreğinde yaşamış olan Sâdık Ağazâde Sıdkî Efendi divan edebiyatı sahasında devrinin son numunelerini vermiş olan şairlerindendir. Döneminde iyi bir eğitim almış ve devlet memurluğu yapmış olan Sıdkî Efendi dinî-tasavvufî terbiye almış ve bu yolda şiirler kaleme almış ve şiirdeki maharetini feyzini günümüze ulaştırmıştır. Kendisi ve değerli eseri yok olmaktan son anda kurtulan nice şairlerimizden ve edebî miraslarımızdan sadece birisidir.

Divanın ilk yarısı olan 48 vараğı üzerinde çalışılmıştır. Şiirler okunduktan sonra rediflerden, kafiye ve vezinlerden hareketle karışmış olan sayfa numaraları düzeltilmiş başı veya sonu olmayan şiirler tespit edilmiştir.

Çalışma giriş, divanın şekil-muhteva yönünden incelenmesi, materyaller-metot ve bulgular olmak üzere dört kısım şeklinde düzenlendi. Divan okunup, sayfa ayarlamaları yapıldıktan sonra, şiirlerden hareketle divanın şekil ve muhteva özellikleri incelendi. Muhteva yönü dinî ve tasavvufî olmak üzere iki kısımda incelenmeye tâbi tutuldu. Üçüncü kısımda çalışma esnasında kullanılan materyallere değinildi ve son bölümde de yapılan bu tüm çalışmanın neticesinde varılan kanı üzerinde duruldu.

Üzerinde ciddi bir şekilde çalışılmamış ve kayıtlara geçmemiş olan divanın, yapılan bu çalışma ile gün yüzüne çıkacak olması bizi mutlu etmekte ve bu noktada haklı bir heyecana sevk etmektedir. Yapılan bu çalışma Sıdkî Efendi üzerinde ileride yapılması ümit edilen diğer çalışmalara bir örnek teşkil edecek mahiyettedir. Şiirlerini okudukça kendisinden feyiz alıp onun bu gaye ile kaleme aldığı divanını ve onun içindeki hazineleri gün yüzüne çıkartmaya ve divan edebiyatı mirasına küçük bir katkıda bulunmaya çalışılacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM MATERYAL VE YÖNTEM

Proje öncesinde kararlaştırılan ve proje süresince uygulanan faaliyetler sırasıyla;

Faaliyet 1: Divanın transkribe edilmesi

Sıdkî Efendi divanı öncelikle önerilen süre içerisinde transkribe edildi. Olmayan veya karışmış olan sayfalar belirlenip düzeltilti. Akabinde yanlış okumalar mümkün mertebe düzeltilmeye çalışıldı ve divanda çıkmamış yerler okunmaya çalışıldı.

Faaliyet 2: Sıdkî Efendi'nin memleketi Besni'ye gidilmesi

Divanın aslına ulaşmak ve Sıdkî Efendi'nin yaşadığı yeri görerek onu tanıyabilecek kişiler ile görüşmek üzere iki sefer Besni'ye gidildi. İlk gidişte divanın aslına ulaşıldı ve daha önceden okuma esnasında tespit edilen varaklar incelendi ve resimleri alındı. Ayrıca divanın bulunduğu Besni Mevlânâ-Yunus Emre ve Güzel Sanatlar Sevenler Derneği'nde fotoğraflar alındı. Divanı muhafaza eden Ali Ölmez'de divanın bulunuş hikayesi ve şairin hayatı hakkında bilgiler alındı. Daha donraki gidişte de şairin şiirlerini tanıyan veya hayatı hakkında bilgisi olan kişilerden şair hakkında bilgi toplanmaya çalışıldı.

Faaliyet 3: Bulguların değerlendirilmesi

Elde edilen tüm bilgiler derlenerek şairin hayatı ve edebi kişiliği ortaya konulmaya çalışıldı.

Faaliyet 4: Tasavvufi unsurların tesbiti

Önceden transkribe edilmiş olan ve sürekli okunarak derinliğine inilmeye çalışılan divan tekrar incelenmek suretiyle okundu ve şiirlerde geçen tasavvufi unsurlar tespit edildi. Daha sonra tespit edilen unsurlar tasnif edildi ve şiirde geçen örnekleri ile açıklanmaya çalışıldı. Örnek alınan şiirler nesre çevrildi.

Faaliyet 5: Metinlerin düzenlenmesi

Toplanan bilgiler ışığında önceden yazılan metinler tekrar gözden geçirilerek düzenlemesi yapıldı. Daha sonra divan şekil ve biçim yönünden incelendi. Nihayetinde çalışmanın geneline bakarak, şairin şiirlerinden hareketle şairin edebi kişiliği ve sanat anlayışı ortaya konulmaya çalışıldı.

Proje, zamanında ve belirlenen şekilde uygulanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR VE TARTIŞMA

Sıdkî Efendi divânı ile ismini geniş bir sahaya duyuramamış bir şair olmakla beraber Besni'de edebiyatseverlerin hafızasına yer alan bir şairdir. Eserini dinî-tsavvufî yönden ele almış bu husustaki fikirlerini şiirlerinde beyan etmiştir.

Şiirlerinden hareketle söyleyebiliriz ki; Sıdkî Efendi güçlü bir ifade yeteneğine sahip, dile hâkim bir şairdir. Kelime seçiminden ve ifadelerine bakarak onun iyi bir medrese eğitimi almış olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Şiirlerinde daha çok gazellere yer vermiş, bunun yanında Ehlibeyte beslediği derin muhabbetten dolayı, Ehlibeyit için birçok naat ve mersiye kaleme almış, dinî mevzulara Ehlibeyit dışında pek girmemiştir. Şiirlerinde daha Ziyade Fa'ilatün / Fa'ilatün / Fa'ilatün / Fa'ilün kalıbını kullanmıştır. Şiirlerinde ifadelerini bol bol deyimler ve atasözü mahiyetindeki sözleri kullanmak suretiyle tezyin etmiştir.

KAYNAKLAR

- Akgün, Ö.F. (1994). Divân Edebiyatı. *TDV İslam Ansiklopedisi*, TDV, c.9, İstanbul, ss.389-430.
- Aras, N. (2006). *XIX. Yüzyıl Malatya Sancağı Besni Kazasının Tarihi, Sosyo-Kültürel ve Ekonomik Yapısı*. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi SBE, Kahramanmaraş, ss.149-157.
- Cebecioğlu, E. (1997). *Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*. Rehber Yay., Ankara, ss.1-750.
- Ceylan, Ö. (2007). *Tasavvufi Şiir Şerhleri*. Kapı, İstanbul, ss.117-403.
- Devellioğlu, F. (2008). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Aydın Kitapevi, Ankara, ss.1-1195.
- Dilçin, C. (1983). *Yeni Tarama Sözlüğü*. TDK, Ankara, ss.1-476.
- Ece, S. (2007). *Klasik Türk Edebiyatı Araştırma Yöntemleri*. Fenomen, Erzurum, ss.1-341.
- Erdoğan, K. (1986). Saîd Paşa Divânı'na Göre XIX. Yüzyıl Divân Şiirinde Görülen Bazı Değişiklikler. *VII. Milletler Arası Türkoloji Kongresi*, ss.89-93.
- Güfta, H. (2002). Divan Şiirinde İlim ve İrfan Timsali Hz. Ali. *Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 24: 69-102.
- Güzel, A. (2006). *Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı*. Akçağ, Ankara, ss.511-669.
- İpekten H. (2007). *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*. Dergâh Yay., İstanbul, ss.1-280.
- Kahraman, Ü. (2000). *Sâdık Ağazâde Sıdkî Efendi Divânından Seçilmiş Gazellerin Şerhi*. Bitirme Çalışması, 100. Yıl Üniversitesi, Van, ss.1-69.
- Kahveci, V. (2006). *Klasik Türk Şiirinde Efsaevî Aşk kahramanları*. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi SBE, Kahramanmaraş, ss.3-55.
- Karataş, G. (2008). *Klasik Türk Şiirinde Tarihi, Efsanevi ve Mitolojik Unsurlar*. Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi SBE, Muğla, ss.38-281.
- Kur'an-ı Kerim, Lafzı ve Ruhü. <http://www.kurantefsiri.com>, (07.07.2011).
- Külekcî, N. (2005). *Açıklamalar ve Örneklerle Edebi Sanatlar*. Akçağ Yay., Ankara, ss.1-273.
- Kürkçüoğlu, E. (1994). *Tahir'ül-Mevlevî Edebiyat Lügatı*. Enderun Kitapevi, İstanbul, ss.1-184.
- Levend, A.S. (1984). *Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar*. Enderun Kitapevi, İstanbul, ss.45-186.
- Macit, M. (2005). *Divan Şiirinde Âhenk Unsurları*. Kapı Yay., İstanbul, ss.1-90.
- Mengi, M. (2000). *Divan Şiiri Yazıları*. Akçağ Yay., Ankara, ss.1.220.
- Mermer, A., Koç Keskin, N. (2005). *Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*. Akçağ Yay., Ankara, ss.1-114.
- Onay, T.A. (1933). *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*. Akçağ Yay., Ankara, ss.1-573.
- Pala, İ. (1999). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*. Ötüken, İstanbul, ss.1.428.
- Redhouse, S.J. (1998). *Türkçe/Osmanlıca-İngilizce Redhouse Sözlüğü*. Sev Maatbacılık ve Yayıncılık, İstanbul, ss.1-1292.
- Redhouse, S.J. (2006). *Turkish and English Lexicon New Edition*. Çağrı Yay.,

- İstanbul, ss.1-2224.
- Sami, Ş. (1999). *Kâmûs-ı Türkî*. Çağrı Yay., İstanbul, ss.1-1574.
- Sarı, M. (2004). *Arapça-Türkçe Talebe Lügati*. İpek Yay., İstanbul, ss.1-851.
- Solmaz, S. (2004).Divan Şiirinde Kelime Seçimini Etkileyen Faktörler.*Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Konya, 15:39-51.
- Steingass, F. (1975).*Persian-English Dictionary*. Çağrı Yay., İstanbul, ss.1-1539.
- Tanpınar, A.H. (1997). *19'uncu Asır Türk Edebiyatı Tarihi*. Çağlayan Kitapevi, İstanbul.ss.77-128.
- Ünver, İ. (1988a). XIX. Yüzyül Divân Şiiri. *Büyük Türk Klasikleri*, Ötüken Yay., c.8,İstanbul, ss.131-140.
- Ünver, İ. (1988b). Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler, *Türkoloji Dergisi*, 9(1):51-89.
- Wehr, H. (1980). *A Dictionary of Modern Written Arabic, Arabic-English*. Libraire Du Liban, Beirut, ss.1-1110.
- Yeniterzi, E. (2000). Türk Edebiyatında Na'tlara Dair.*Türkler*, c.11, Ankara, ss.762-767.
- Yetkin, S.K. (1952). Tasavvuf ve İstılahları.*Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4:2-12.
- Yılmaz, M. (1992).*Edebiyatımızda İslami Kaynaklı Sözler (Ansiklopedik Sözlük)*. Enderun Kitapevi, İstanbul, ss.1-191.